

Tanszéki kontraszelekció

A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészkarának az MTA Nyelvtudományi Intézetében működő Elméleti Nyelvészeti Tanszéki Szakcsoport doktorandusa vagyok, a doktori iskolát ez év júniusában végeztem el. Miután 1998-ban diplomáztam a Magyar Tanszéken, Bányai János tanszékvezető ötlete nyomán egy tanévet vendéghallgatóként az említett budapesti intézményben töltöttem. Amiért rám esett a választása, azért köszönet illeti, és azért is, mert ilyen-olyan ismeretségei révén anyagi támogatásban részesültem, így egy ideig gond nélkül tanulhattam. Ezzel azonban be is fejeződik Bányai János tanszékvezető egyetemi tanár előszeretettel hangoztatott „messzemenő támogatása”. Ami ugyanis ezután következett, az még a legnagyobb jóakarattal sem nevezhető annak.

A történet: Bányai tanár úr 2001 decemberében közölte velem, hogy hamarosan meghirdetik a pályázatot a Nyelvtudomány mai módszerei nevű tárgy tanársegéd-gyakornoki állására, nyújtsam be a pályázatomat. Nem tagadom, egy szavát sem hittem el, mert addigra komoly leckéket kaptam abból, mennyire veszélyes hinni neki. De hamarosan tényleg megjelent a pályázat. Kiírását egy egyetemi rendes tanár nyugdíjba vonulása tette lehetővé, akinek helyére egy professzort vagy két tanársegédet volt mód felvenni. Nem kellett tehát évekig lobbizni érte! Szerettem volna megbeszélni a tanár úrral, hogy mi lesz a 2000-ben elkezdett doktori tanulmányaimmal, de ő ekkor már egyhónapos bécsi tanulmányúton volt. Mivel kiderült, hogy bécsi magányában tilos háborgatni, ezért helyetteséhez, Lánicz Irénhez fordultam, aki azt mondta, hogy blokkban (ebben az esetben kéthetente) tartom majd a gyakorlatokat, így befejezhetem a tanulmányaimat. Fel sem merült bennem, hogy ezt nem beszélte meg a főnökével. Pályáztam tehát, és a kar megválasztott. A közben visszatért tanszékvezetőnek megemlítettem a blokkórát, aki ennek hallatán magából kikelve kiabálni kezdett rám, hazugnak nevezett, s azt állította, hogy szinekúrának tartom a tanszéket.

Tisztelt tanár úr!

Én nem hazudtam, most sem teszem, az pedig, hogy a helyettesében nincs annyi emberi tartás, hogy vállalja a kéthetenkénti tanítás ötletét, csupán egy szomorú tény. Ennél ugyanis sokkal súlyosabb e kijelentés következménye, az, hogy gyakorlatilag lehetetlenné tette egy fiatal ember visszatérését. 28 éves vagyok: öt éve van egyetemi diplomám, egy évig általános iskolai tanárként dolgoztam, megszereztem a magiszteri fokozatot, abszolutórium előtt állok az ELTE doktori iskolájában, külföldi publikációim jegyzéke bármelyik nyelvész-kollégájának hasonló listája mellett megállja a helyét. Tényleg azt hiszi, hogy egyetlen életcélom kényelmes álláshoz jutni a Magyar Tanszéken? Sajnálom, hogy ennyire félreismert. Miután többé-kevésbé lecsillapodott, megkértem, hogy üljünk le, s próbáljunk megoldást találni. Kaptam is egy időpontot tőle: 2002. január 29., fél egy, de sajnos az adott napon a tanár úr nem jelent meg a tanszéken. Néhány nap múlva végül sikerült kapcsolatba lépnem vele: annyiban maradtunk, hogy mivel októberben is elfoglalható az állás, előtte halljuk egymást. Ám ezzel nem került ad acta az ügy, sőt! A legelső tanszékülésen (és nem az ősziek valamelyikén, mint ahogyan az a tanszéki legendáriumban áll!) pellengérré állítottak, egykori tanáraink egymással versengve mondtak el mindennek. E tanszékülés tetőpontja Gerold Lászlónak, a Magyar Nemzeti Tanács Intéző Bizottsága felsőoktatási kérdésekkel megbízott tagjának a kijelentése volt: szerinte engem s..gbe kell rúgni! Mindezt budapesti tanáraink is végigkísérték. Témavezetőm levélben értesítette előmenetelemről a Magyar Tanszék vezetőjét — a címzett máig nem válaszolt neki. A pesti intézet akkori igazgatóját szintén érdekelte, hogy mi történik. Bányai tanár úr azt állítja, hogy csak ismeretségüknek köszönhetően vettek fel a doktori iskolába! Az Igazgató Úr szerint ők ketten tényleg beszélgettek arról, hogy majd jelentkezem a doktori iskolába, de ennek semmilyen szerepe nem volt a felvételemnél. Vagy talán ő is hazudik? Ha pedig visszaemlékezem arra, hogy amire végre nyilvánvalóvá válik,

hogy nekem magyar állami ösztöndíj nem jár, már régen elmúlt a beiratkozási időszak, az Igazgató Úr személyesen telefonált, hogy mégis elkezdhetem a tanulmányaimat, sőt a Nyelvtudományi Intézet az első év költségtérítési díját is kifizeti, akkor meg különösen sántít Bányai tanszékvezető állítása. Továbbá: amennyiben háttér munka eredményeként lettem doktorandus, akkor miért dolgozhatok a témavezetőm tudományos projektumán? Tudják: bármelyik tanszék büszke lenne arra, hogy egy náluk diplomázott hallgató az MTA Nyelvtudományi Intézetének lett a munkatársa. Kivéve a Magyar Tanszéket. Mert ehhez szakmai önzetlenség, szakmai irigység hiánya, igazi tudóshoz méltó magatartás szükséges. Lassan közeledett 2002. október 1., a munkába állás időpontja. Csakhogy egy szófogadatlán akárki, aki nem hogy a doktori tanulmányait nem hajlandó abbahagyni, de még arra sem képes, hogy átvegye a megválasztásáról szóló végzést (pedig akarta, ám a kari illetékes nem volt hajlandó odaadni neki) nem kell a Magyar Tanszéken. Ezért a tanszékvezető szeptember 30-án megüzeni a kar munkaügyi osztályának, hogy „tegyék félre” az időközben átadott irataimat. Ugyanekkor (!) a jogász nő rájön, hogy az április közepén életbe lépett új egyetemi törvény értelmében már nem betölthető az állás! Biztos vagyok benne, hogy ezt Bányai tanár úr tudta, ő ugyanis vezető beosztásban nem kezdő: a tanszéket pl. már több mint tíz éve vezeti... Ahhoz, hogy valaki ennyi ideig felelős beosztásban maradjon, nemcsak rátermettség szükséges. Utolsó, 2002. szeptember 6-i találkozásunk óta tudom, hogy pl. hazudni is nagyon jól kell tudni: korábban megemlítettem neki a fizetetlen szabadságot mint lehetséges megoldást. Állítólag helyettesével együtt konzultált erről a kar jogászával, amit én megkérdőjelezek, egy diplomás jogász ugyanis különbséget tud tenni a „plačeno odsustvo” és a „neplačeno odsustvo” fogalmak között, annál inkább, mert az utóbbi elő sem fordul az Újvidéki Egyetem alapszabályában. Az előbbiről viszont az alapszabály mellékletének 82. paragrafusa rendelkezik: eszerint az oktató a karon eltöltött 5 munkaév után egy év fizetett szabadságra jogosult szakmai

és tudományos továbbképzés címén. A Magyar Tanszék két vezetője ezt a rendelkezést a fizetetlen szabadság definiálására használta fel. Sokáig azt hittem, hogy ezzel vége a történetnek. Májusban azonban megint volt pályázat a Nyelvtudomány mai módszerei tárgy tanársegéd-gyakornoki állására, s a Magyar Tanszék leste, vajon jelentkezem-e. Éppen e miatt a magatartás miatt ragadtam tollat. Felvetődött ugyanis bennem néhány kérdés: Ha netán úgy gondolták, hogy pályáznom kellene, miért nem szóltak?

Hipotézis: ha szólnak, pályázok. Kérdés: megválasztottak volna? Válasz: következtessen ki a Tisztelt Olvasó.

Milyen jövő elé néz az az intézmény, amelyről egy néhány évvel ezelőtti tanszéki napon azt mondta, hogy a vajdasági magyarság csúcserőtelmisségét neveli, ugyanakkor így bánik el azzal, akit azért küld el tanulni, mert állítólag szüksége van egy jól képzett, „komplett szakemberképzésben” részesülő fiatal nyelvészre? (Bányai János szavai, Debrecen, 2003. október 17.) Habár e tanszék munkatársai azt állítják, hogy tisztelettel és megbecsüléssel tekintenek többek között a pesti kollégáikra, miért van az, hogy pl. a Nyelvtudományi Intézetben senkivel sem állnak szakmai kapcsolatban, egyetlenegy itt meghirdetett tudományos pályázatra nem jelentkeznek, az itteni rendezvényeken, konferenciákon sohasem vesznek részt?

1994-ben nem utolsó lehetőségként lettem a Magyar Tanszék hallgatója. Én nem orvos, nem jogász szerettem volna lenni, hanem magyartanár. Amikor pedig a tanszék vezetője azt mondta, hogy doktori tanulmányaim után a tanszék munkatársa leszek, végtelemül örültem. Naivan elhittem, hogy kell ott az új, kell valaki, aki megismerteti a hallgatókkal a nyelvtudomány azon területét, amelynek a Vajdaságban nincs művelője, amely más megközelítésből vizsgálja a nyelvi jelenségeket. De kiderült, hogy mindezt nem gondolta komolyan, sőt, pont fordítva gondolta. Bányai Jánosnak, s az általa vezetett Magyar Tanszéknek fogalma sincs ugyanis arról, hogy „*a tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma*” (Széchenyi).